

CRÍTICA

Poètiques de viva veu

De veu en veu

Josep Camps i Joan R. Veny-Mesquida

Editorial: Càtedra Màrius Torres / Pagès Editors

Pàgines: 214 | Preu: 18 €.

SAM ABRAMS

Un sistema literari saludable és aquell que gestiona de manera simultània i equilibra el seu passat, el seu present i el seu futur. En aquests moments, la literatura catalana està gairebé exclusivament dedicada a exaltar el present, deixant de banda el passat i el futur. Per això hem de celebrar amb entusiasme la publicació de llibres com *Poètiques de viva veu* dels dos investigadors Josep Camps i Arbós i Joan R. Veny-Mesquida, ben acreditats pels seus treballs anteriors en el camp de la història literària.

El llibre col·laboratiu de Camps i Arbós i Veny-Mesquida és una exploració a fons, tal com explica el subtítol de l'obra, de *L'arxiu sonor de poesia de Joan Colomines i Puig*. *Poètiques de viva veu* consta d'un llarg pròleg analític i descriptiu dels autors, seguit de les tres parts principals de l'obra: *Poètiques*, *Presentacions de les sessions de Barbolles Poètiques* i *Apèndixs / Annexs*.

Poètiques recull les declaracions d'estètica artística de 39 creadors, de Jaume Agellet i Garriga a Joan Baptista Xuriguera. *Presentacions de les sessions de Barbolles Poètiques* aplega 14 presentacions de les sessions de lectura i conversa amb diferents autors, entre els quals podem destacar Blai Bonet i Josep Palau i Fabre. I *Apèndixs / Annexs* reuneix diferents documents complementaris i suplementaris.

Poètiques de viva veu és un llibre fascinant i ric i mereix l'atenció de qualsevol lector interessat en l'evolució de la poesia catalana del segle XX. Ens aporta informació vital sobre dues qüestions fonamentals. La primera és un coneixement detallat de l'aportació que Joan Colomines i Puig (1922-2011) va fer a la poesia catalana moderna, més enllà de la seva pròpia obra creativa personal, a través de revistes, reunions, enregistraments i festivals. I la segona és un coneixement millor del món poètic a Barcelona al llarg de la dècada dels anys 60 del segle passat.

La dècada dels anys 60 a la poesia necessita urgentment una revisió a fons. La visió que tenim d'aquella època és massa negativa i parcial. Hem de tornar al grau zero i revisitar l'època sense prejudicis i sense apatia. Tenim la impressió general que després de la mort de Carles Riba el 1959 es va produir una època de baixa intensitat creativa a la poesia catalana que s'acabaria remeiant amb l'eclosió de la Generació del 70. No cal dir que aquesta impressió és errònia completament i *Poètiques de viva veu* és la primera llamborda per pavimentar el camí a la veritat d'aquella època tan intensa, arriscada i imprescindible.

CAMPS I ARBÓS, Josep i VENY-MESQUIDA, Joan R.: *Poètiques de viva veu. L'arxiu sonor de poesia de Joan Colomines i Puig*, Lleida: Pagès editors, 2016; «Meridians», 2.

CARLES MORELL

Universitat Autònoma de Barcelona
c.morell31@gmail.com

Josep Camps i Arbós i Joan Ramon Veny-Mesquida, gràcies a l'acord de col·laboració signat ara fa deu anys amb l'Arxiu Nacional de Catalunya, han dut a terme la tasca de preservar l'Arxiu Sonor de Poesia, els materials de les conegudes Barbolles Poètiques i la revista *Poemes*, que formaven part del fons que l'infatigable doctor Joan Colomines havia llegat a aquesta institució, i han tingut cura de fer-ne difusió dins el web del Corpus Literari Digital de la Càtedra Màrius Torres, vinculada a la Universitat de Lleida. *Poètiques de viva veu* és, de fet, la versió en paper del web dedicat al doctor Colomines a la Fonoteca del Corpus (<<http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/fonoteca/colo>>), però amb complements d'un gran interès que en justifiquen l'edició: en primer lloc, la transcripció de les poètiques conservades a l'Arxiu Sonor; en segon lloc, les presentacions de les Barbolles Poètiques, reunions clandestines sobre poesia que es desenvolupaven al seu domicili; en tercer lloc, els textos de Colomines sobre totes aquestes activitats, anotacions diverses que tenen a veure amb aquests materials i ajuden a entendre'ls. L'estudi introductori, que reconstrueix i contextualitza la història de les empreses de Colomines que apareixen al volum, ajuda a situar molt bé el personatge i el seu context, i ofereix una primera visió molt interessant dels materials de l'Arxiu.

Joan Colomines i Puig (Barcelona, 1922-2011) va ser un dels principals activistes de les lletres catalanes del segle passat, sobretot pel que fa al gènere poètic. En són exemples les citades Barbolles Poètiques, que van tenir una durada breu però van causar un gran efecte (1959-1962); la construcció de l'Arxiu Sonor de Poesia, començat l'any 1961 i acabat el 1963, que va recollir les veus de bona part dels escriptors més importants del país, tant de la generació del moment com de la fornada de la República i encara la dels primers decennis de segle; la creació de la revista *Poemes* (1963-1964); la fundació del premi per a poetes joves i inèdits Amadeu Oller (1965), a la parròquia de Sant Medir del barri barceloní de la Bordeta; la crítica literària a *Serra d'Or*, també des de 1965; l'elaboració de manifestos de caràcter programàtic, com «Cap a un nou, real i necessari moviment poètic»; les ajudes en l'àmbit organitzatiu del Primer Festival Popular de Poesia (1970) o la mateixa creació literària, amb llibres de poemes com *A tres veus* (1962), *Suburbis* (1964), *Cançons al meu país* (1964), *La vida a cada pas* (1968) o *Poemes clam* (1968), entre d'altres. A més, a totes aquestes activitats cal sumar-hi la campanya pro premi Nobel Josep Carner i la que demanava el català a les escoles, als mitjans i a les institucions catalanes.

Cronològicament, la primera plataforma cultural que va crear Colomines van ser les Barbolles Poètiques. El Fabra defineix el mot «borbollar» com a ‘xerrar’, i les Barbolles eren, en definitiva, reunions organitzades per escoltar poesia i per parlar-ne que se celebraven al pis de Colomines, a l'Eixample; unes reunions que durant la Transició es produïen de manera clandestina: els visitants s'organitzaven per pujar en silenci a la llum d'una bombeta que es feia baixar per l'ull de l'escala. Les tals reunions tenen molt d'interès perquè aplegaven una gran quantitat de poetes catalans d'arreu del territori i perquè combinaven poetes més aviat consagrats amb d'altres de joves. El desenvolupament de cada sessió consistia a presentar l'autor o els autors convidats (la presentació anava a càrrec de Colomines i d'Anton Sala-Cornadó, o bé d'algun dels col·laboradors assidus), la lectura dels textos (a càrrec de l'escriptor convidat) i, per acabar, un col·loqui per compartir impressions. L'interès de les sessions no residia tant en oferir claus de lectura dels textos, sinó en presentar la veu poètica del convidat a través d'una mostra significativa de la seva obra i despertar en els assistents les ganes d'aproximar-s'hi. En la primera sessió, el poeta convidat va ser Joan Vergés.

El final de les Barbolles va coincidir amb la preparació de la revista *Poemes*. Les reunions, de fet, sempre havien estat una avantsala d'una revista de poesia que encara no s'havia creat però que s'estava ideant. Entre l'hivern de 1963 i la tardor de 1964 en van sortir vuit números; el novè no es va arribar a tirar per culpa de la censura. Paral·lelament a la revista en format imprès, Colomines va idear les Edicions de *Poemes* i les Edicions Orals de *Poemes*. La voluntat era la de complementar el contingut de la revista amb unes sessions que recollien el precedent de les Barbolles. D'aquestes sessions orals, però, només se'n van celebrar dues: l'1 de desembre de 1962 i l'11 de gener de 1964.

Aquesta successió d'activitats acabaria donant pas a l'Arxiu Sonor de Poesia, que tenia el precedent de *Voces de poetas y prosistas ibéricos y latinoamericanos* (dut a terme per Francisco Aguilera des de la biblioteca del Congrés de Washington), tot i que no es pot asseverar que Colomines el conegués. També és el mateix moment en què Jaume Font inicia la seva Fonoteca Històrica. L'Arxiu Sonor de Colomines va néixer de la idea que calia deixar constància de les Barbolles Poètiques i preservar-ne els testimonis orals. Consta de dues menes de materials: les gravacions dels escriptors d'arreu del territori que Colomines els va demanar per carta (tant de lectures de poemes com de les poètiques de cada autor) i un seguit d'enregistraments de caràcter extraordinari (com ara una conferència de Carles Riba).

La tasca de l'Arxiu es va dur a terme durant tres anys, durant els quals Colomines enviava sol·licituds de col·laboració, establia contacte amb els exiliats, intercanviava cintes, etc. A més, n'anava deixant constància per escrit. S'hi poden trobar escriptors com ara Marià Manent, J. V. Foix, Josep Carner, Pere Quart o Salvador Espriu, entre molts altres. De les llistes que es conserven al Llegat Colomines de l'Arxiu Nacional (reportades a l'Annex segon del volum) se'n desprèn que es va arribar a planificar el contacte amb cent trenta escriptors. Hi són repre-

sentats tots els Països Catalans, tant els de la Catalunya Vella, més nombrosos, com els de Ponent (Jaume Agelet, Manuel de Pedrolo...), del Rosselló (Josep Sebastià Pons, Edmond Brazès...), les Illes (Miquel Bauçà, Josep M. Llompart...) i l'Alguer (Rafael Catardi, Àngel Cao...). També hi apareixen autors més joves, com Francesc Vallverdú, i els exiliats a Mèxic (Pere Calders, Vicenç Riera Llorca...). Del País Valencià només hi ha Joan Fuster. Tot plegat havia d'afavorir el contacte generacional i jugar a favor de la posteritat d'un llegat que es preservava enmig d'una societat mutilada pel que feia a les plataformes de difusió cultural. Suplia, en definitiva, el paper que en un país normal haurien tingut les institucions.

La primera part del volum aplega la transcripció dels enregistraments de les poètiques de setanta autors, presentades per ordre alfabètic. La segona reuneix les presentacions que Colomines va fer a casa seva durant el període 1959-1964: les de les Barbolles Poètiques i les de les Edicions Orals de *Poemes*. A més, el volum compta amb els diversos documents que Colomines va escriure sobre els projectes esmentats.

En definitiva, l'Arxiu Sonor de Poesia volia compendiar de manera exhaustiva la veu dels escriptors catalans sense restriccions d'edat ni de poètica. Mal que la concepció ideològica del projecte semblaria lata, però, i tot i que Colomines no pretenia plantejar cap ruptura amb la poesia precedent (dels quaranta i cinquanta, i fins i tot amb la d'abans del 36) —ans al contrari, volia establir una continuïtat emparada per la tradició i per una fidelitat fèrria a la llengua—, també és cert que personalment Colomines tenia una tirada confirmada cap a la poesia que ell qualificava de «política». De fet, totes les iniciatives de Colomines tenien una intenció patriòtica al darrere, i postulava l'existència de tres tendències marcades de la poesia del segle xx, representades en tres antologies: la candidatura noucentista de *Poetes catalans moderns*, d'Alexandre Plana (1914), l'*Antologia de la poesia catalana 1900-1950* amb el triomf del postsimbolisme, de Joan Triadú (1951) i *Poesia catalana del segle xx*, de Josep M. Castellet i Joaquim Molas, un assaig d'interpretació històrica (1963).

Colomines va saber separar la seva pròpia poètica i el seu gust personal del que era una tasca de país; va reunir un fons incontestable que no admetia matisos reduccionistes, sinó que obeïa a la defensa de la tradició i a una voluntat de configurar una literatura nacional. En darrer terme, si la feina de Colomines fou ben rellevant, aquest volum, a cura de Camps i Arbós i de Veny-Mesquida també té una importància gens susceptible de ser ignorada, perquè ens permet gaudir tant de les presentacions transcrites de les Barbolles Poètiques històriques com de la concepció de la literatura d'autors com Joan Brossa, Josep Carner, J. V. Foix, Maria Àngels Ollé, Joan Llacuna, Manuel Bertran i Oriola o Concepció Maluquer, que no sempre trobarem plasmades en altres papers.